

Woestijngeest

Jan Zwaaneveld

Woestijngeest

korte verhalen

Voor Cilja

(c) 2018 Jan Zwaaneveld
Alle rechten voorbehouden
Omslagontwerp door Jan Zwaaneveld
Foto omslag (c) Jan Zwaaneveld
Foto auteur (c) Cilja Zuyderwyk
ISBN 978 94 021 7965 1

'between the click of the light and the start of the dream'

(No cars go - Arcade Fire)

Here's the sun, it's alright - Lies! Lies!
Here's the moon, it's alright - Lies! Lies!

(Rebellion - Arcade Fire)

De papegaai

André boog zich naar me toe tot zijn vierkante kop vlak naast mijn rechteroor zat.

Onwillekeurig draaide ik van hem weg. Zijn adem stonk zo erg, dat ik dacht dat die misschien wel giftig was.

'Ga je nou nog mee straks?' siste hij door het spleetje tussen zijn voortanden.

Omdat Duinhoven hem gehoord leek te hebben en zijn zwarte reptielenogen ineens onze kant op draaiden, durfde ik me niet te bewegen tot hij zich weer had omgekeerd naar het schoolbord en doorging met zijn uitleg van een staartdeling. Duinhoven stond erom bekend dat hij ogen in zijn achterhoofd had en wie betrapt werd op praten in de klas moest zijn handen voor zich op tafel leggen met de handpalmen naar boven en dan sloeg Duinhoven er als een bezetene op los met zijn geliefde martellineaal.

Pas toen André me ongeduldig in mijn zij porde, knikte ik snel. Hij zat al twee dagen aan mijn hoofd te zeuren en ik was er steeds met een smoes onderuit gekomen. Maar nu vroeg hij het voor de derde keer of zo en als ik nu weer met een uitvlucht kwam, zou hij me zeker niet meer geloven.

André was een lange, slungelachtige jongen met een blokhoofd en bleke ogen en er hing altijd een snotterbel aan zijn neus, wat ik ontzettend smerig vond. Hij zei niet veel, maar dat hoefde ook niet, want hij was sterk en de jongens uit mijn klas hadden zonder uitzondering respect voor hem. Twee weken eerder, bij het begin van het nieuwe schooljaar, was hij naast me komen zitten. Daar was ik niet blij mee, maar ik kon er niets aan veranderen. Iemand als hij sprak je niet tegen, want dan

kon je een stomp in je maag krijgen of erger. André was een eenling, net als ik, maar anders dan ik had hij toch iets nodig van mensen: hun bewondering, of hun angst misschien.

Hij wilde dat ik na schooltijd met hem mee naar huis ging omdat zijn ouders een papegaai hadden gekocht die ik volgens hem moest zien. Hij wist dat ik van vogels hield, dus op zich was dat niet gek. Maar ik vertrouwde het niet. Jongens als André zochten geen contact met iemand als ik, behalve als ze je voor een of ander karretje wilden spannen of als ze je in de maling wilden nemen.

Ik had niets nodig van andere mensen. In de klas was ik het liefst onzichtbaar geweest. Op andere plaatsen trouwens ook. Ik was gelukkig als ik in mijn eentje door de duinen zwierf en naar vogels keek. Urenlang kon ik in een duinpan liggen luisteren naar zingende merels en nachtegalen en kijken naar meeuwen die geluidloos hoog over me heen zweefden, kraaien die krassend met lome vleugelslagen door de lucht roeiden en zwaluwen die over me heen scheerden als papieren vliegtuigjes.

We woonden aan de rand van de duinen en mijn ouders waren te druk met werken op de bollenkwekerij van mijn vader om de hele tijd op mij te letten. Niet dat ze het ermee eens waren dat ik in mijn eentje de duinen in ging. Maar er was simpelweg geen houden aan. Ik zat er om de haverklap. Als de duinwachter me betrapte, werd ik meestal naar huis gestuurd met een waarschuwing. Maar soms ook zuchtte hij alleen maar diep, schudde zijn hoofd en liet me verder met rust. Soms, als hij een heel goede bui had, wees hij me een vogel aan: een kiekendief die laag boven de helm gleeed of een ransuil in een roestboom die je met verbaasde

oranje ogen aankeek, maar gewoon bleef zitten als je onder de boom ging staan.

Na schooltijd bleef ik eindeloos staan treuzelen bij de garderobe in het halletje bij de uitgang, in de hoop dat André het zat zou worden en alleen naar huis zou gaan. Ik verschuilde me achter het jassenrek en rommelde tussen de jassen alsof ik de mijne niet kon vinden. Maar hij bleef bij de buitendeur staan wachten zonder naar me te kijken en na een tijdje, toen bijna iedereen zijn jas al aan had en naar buiten was en ik niet meer kon doen alsof ik de mijne kwijt was en bovendien steeds zichtbaarder werd tussen de weinige kledingstukken die er nog hingen, kwam hij op me af en kneep me hard in mijn rechterbovenarm.

'We gaan', zei hij en trok me mee, de speelplaats over, langs de fietsenrekken en het houten klaphek door de straat op.

'Je wilt hem toch wel zien?' vroeg André en haalde een paar keer dreigend zijn neus op.

'Tuurlijk', antwoordde ik.

'Jij weet alles van papegaaien', zei André, 'en mijn moeder wil weten wat voor een het er is dus daar moet je even naar kijken.'

'Tuurlijk', zei ik.

Ik wist niets van papegaaien, maar dat durfde ik niet te laten merken.

Hij had mijn arm losgelaten en ik liep achter hem aan, de drie straten door die de school van zijn huis scheidden. André woonde in een straat waar blokken oude arbeidershuisjes dicht opeen stonden en waar ik liever niet kwam, maar die wel op de kortste route naar mijn ouderlijk huis lag. Er hingen vaak groepjes jongens rond die tegen elkaar schreeuwden, op straat spuwden en met elkaar vochten. Daarom nam ik

meestal een omweg. Maar die middag was het er doodstil. De hemel hing wolkeloos boven de wijk en geen zuchtje wind beroerde de bruinverbrande bladeren van de kastanjabomen.

Het huis waar André woonde was een hoekhuis. Er lagen pannen van het dak, de kozijnen waren verveloos en verrot en de muren waren overwoekerd door klimop. We liepen achterom door een tuintje waar de brandnetels een meter hoog stonden en kwamen via een deur die zo klemde dat André hem bijna niet open kreeg in een bijkeukentje terecht waar lege bierkratten stonden opgestapeld en een omgevallen vuilnisbak lag. Het stonk er vreselijk, alsof het ding vol met dode beesten zat.

Door een volgende deur kwamen we in een kleine keuken terecht waar een vierkante tafel stond met een blauw-wit geruit kleed erop en waar houten krukken omheen stonden.

'Ga maar zitten', zei André. 'Eerst gaan we limonade drinken.'

'Ik heb niet zoveel tijd', zei ik, 'kunnen we niet meteen naar de papegaai gaan kijken?'

'Mijn ouders zijn niet thuis', zei hij, alsof dat er iets mee te maken had, 'we kunnen eerst limonade drinken.'

Hij pakte twee glazen uit het keukenkastje dat boven het granieten aanrecht tegen de muur hing, zocht een fles oranje limonadesiroop op en schonk beide glazen voor een kwart vol. Hij lengde de siroop aan met water uit de kraan en zette een glas voor me op tafel.

'Drinken,' zei hij.

Ik vond oranje limonadesiroop met water ontzettend vies en dronk het glas zo snel mogelijk leeg. Dat had ik beter niet kunnen doen, want André schonk het meteen opnieuw voor me vol, zodat ik het over een andere boeg gooide en af en toe een klein slokje nam.

André zweeg een poos. Ik keek in mijn glas limonade waarin minuscule stukjes oranje uit de siroop rondtolden, maar voelde dat zijn ogen de hele tijd op mij waren gericht. Ik durfde me amper te verroeren.

Na een paar minuten zei hij ineens: 'Mijn moeder is dood.'

Van schrik stootte ik bijna mijn glas om en ik wist niet wat ik moest zeggen, dus stamelde alleen: 'O', en keek weer in mijn glas limonade. Toen André ook niks meer zei liet ik mijn ogen langs alle objecten gaan die aan de muur hingen: een set pollepels, een snijbonenmolen en een klok die geluidloos onheilspellende seconden wegtikte.

'Mijn vader heeft haar gevonden op zolder.'

'O', zei ik weer en voelde de paniek in mijn buik omhoog vliegen.

Toen André weer een minuut of zo niets had gezegd, verzamelde ik al mijn moed, schoof mijn stoel een beetje naar achteren en zei: 'Ik moet nu echt weg, zullen we nog even naar de papegaai gaan kijken?'

André zweeg en keek voor de verandering naar de grond. Toen zei hij snel: 'Ik heb gelogen. We hebben geen papegaai. Maar mijn moeder ligt in de kamer. In een kist. Wil je haar zien?'

'Liever niet', zei ik en stond op, schoof mijn stoel terug onder de tafel en begon langzaam naar de deur van de bijkeuken te lopen. 'Ik denk dat ik nu beter naar huis kan gaan.'

Maar hij stond ineens razendsnel op, was in een paar passen bij me en greep me ruw bij mijn bovenarm.

'Je moet even komen kijken,' fluisterde hij hees. 'Haar gezicht is zo wit joh, het lijkt wel papier!'

Hij kneep zo hard in mijn arm dat ik niet anders kon dan met hem meelopen. Met zijn vrije linkerhand opende hij de deur naar de huiskamer. Het was er

donker, de gordijnen waren gesloten. Maar middenin die rommelige ruimte stond op twee schragen een lichtbruine kist met aan beide lange zijden drie witte handvatten. Er lag een glasplaat op en het deksel stond er op zijn kant naast, tegen de schragen aan.

André trok me mee tot vlakbij de kist.

Ik schreeuwde en wendde mijn gezicht af. Met een uiterste krachtsinspanning wist ik mijn arm los te rukken en ik gaf hem een keiharde duw. Terwijl ik wegrende hoorde ik achter me iets zwaars op de grond vallen en André slaakte een hoge, langgerekte gil die me deed denken aan het schreeuwen van de zilvermeeuwen hoog boven de duinen in het voorjaar.

Ik keek niet om en rende zo hard ik kon onder de hoge kastanjabomen met hun grijpgrage bruinverbrande handen door, langs de rijen arbeidershuisjes met hun grote donkere ogen. Ik rende net zo lang tot ik in de duinen was, waar ik hijgend in mijn favoriete duinpan kroop.

Het duurde zeker een kwartier voor ik weer normaal kon ademhalen.

Hoog boven me cirkelde een tiental kraaien, maar ze zaten zo ver weg dat ik ze, als ze al iets naar elkaar riepen, waarschijnlijk niet kon horen.

Vogels zijn ook punk

De zon verscheen vanmorgen ijskoud boven het oude land en de hemel zat zo hoog dat je de vliegtuigen niet hoorde. Je zag alleen maar kruisjes die kristallen draden trokken door de lucht. Er stuwden reusachtige schepen door het kanaal, traag, alsof de dag nog jaren duren zou. De akkers waren lijkwit, gebarsten en onbeschrijflijk leeg.

Het zou de laatste vorstdag zijn van deze winter en ik reed zoekend door de polders, over besneeuwde weggetjes en dijkes die nooit ergens toe leidden. Je weet wel wat ik zocht.

'Vogels zijn ook punk,' zei je weleens als we op zo'n ijle zondagmorgen stinkend, met een kater van hier tot aan de sterren omdat we 's nachts nog waren afgezakt na een of ander optreden in het anarchistisch centrum of zoiets, naar een kuifmees of een grote zaagbek keken. Toen je nog warm was, de autoruit bewasemde en dingen zei, ook al kwamen er soms zinnen uit als: 'Ik teken een kut op het raam.' Later wist je dat dan zelf niet meer.

(Dat je vingers bewogen als je mij vuur gaf. Dat we gitaar speelden en er ineens een lied bestond. Dat we zongen en er stemmen klonken. Dat jij vogelnamen noemde en ik die begreep, en omgekeerd.)

Of als we ons verdiepten in de subcultuur van huismussen, vaststelden dat het stemgeluid van een roek sprekend op dat van Johnny Rotten leek of dat een

kruisbek niet door God ontworpen kon zijn maar alleen door Vivienne Westwood. Dat soort dingen.

(Dat je je hoofd schudde. Dat we samen zwegen omdat we daarvoor kozen.

Dat je bloedde omdat je je gesneden had.

Je weet wel, van die onvoorstelbare dingen.)

Ik keek er al met al niet eens zo vreemd van op toen je besloot om te gaan vliegen.

Maar goed, ik had geluk vandaag: ik vond de giervalk in de zendmast vlak bij je oude huis. Hij zat daar in het winterlicht enorm te zijn en pas een halfuur later vloog hij op en zweefde weg, hoog, ver over het kanaal, en ik dacht jammer, wat jammer dat je hier niet bij kon zijn.